

תוכן עניינים

1.....	מבוא
2.....	השערת המחקר
2.....	שאלות המחקר
3.....	שיטת המחקר
3.....	הגישה התיאורטית
3.....	מבנה העבודה
5.....	1. רקע תיאורטי : גישת הריאליזם והאינטרס הלאומי
7.....	2. רקע היסטורי- "איך הגענו לשם" והאינטרסים הלאומיים האמריקאים באפגניסטן
7.....	המדיניות הראשונית של ארצות הברית באפגניסטן
7.....	הפלישה הסובייטית, המוג'אהדין ושנות ה-1990
9.....	ה-11 בספטמבר ו"דוקטרינת בוש"
12.....	3. התכנון מראש של הפלת משטר הטאליבן ובניית המדינה ביום שאחרי
14.....	4. הכרת הארץ והתרבות האפגניות על ידי האמריקאים
15.....	5. השפעת המלחמה בעיראק על המלחמה באפגניסטן
17.....	6. הגדרת מטרות המדיניות על ידי האמריקאים
19.....	7. המערכת הבינלאומית
20.....	8. דעת הקהל האמריקאית
21.....	9. הפוליטיקה הפנימית האמריקאית
22.....	10. סוגיית הכלכלה
23.....	11. סיכום ומסקנות
24.....	המלחמה באפגניסטן מנקודת-ראות ריאליסטית
26.....	רשימת מקורות

מבוא

זמן קצר לאחר פיגועי ה-11 בספטמבר, נשיא ארצות הברית ג'ורג' וו. בוש יצא למלחמה באפגניסטן והורה על הפצצות כנגד בסיסי אימונים של ארגון הטרור אל-קאעידה ומתקנים צבאיים של משטר הטליבן באפגניסטן. "המלחמה שלכם מוגדרת. היעדים ברורים. המטרה שלכם צודקת" (Bush, 7.10.2001). הנשיא בוש נשא את ההצהרה הזאת ב-7 לאוקטובר 2001, בנאום לאומה מהבית הלבן. בנאום שלו, הוא התווה את האסטרטגיה הברורה והתמציתית של הממשל שלו לגבי אפגניסטן, והציג את היעדים הבאים לציבור האמריקאי: "...להפסיק את השימוש באפגניסטן כבסיס מבצעים טרוריסטי ולתקוף את היכולות הצבאיות של משטר הטליבן... ולהביא אותם לדין צדק" (Bush, 7.10.2001).

בעבודה זו, אני אעסוק במחקר של המלחמה שניהלה ארצות הברית באפגניסטן (2001-2014), מבחינה פוליטית-צבאית, חברתית כלכלית. אני אבחן את תוצאותיה, של המלחמה והגורמים שגרמו לתוצאותיה להיות כפי שהיו.

לאחר סיום מלחמה הקרה, בעידן גלובליזציה, הסיכון לחימה בין מדינות פחת באופן משמעותי. ארגונים אתניים, דתיים ואידאולוגיים, במסגרת של גבולות המדינה וגם ברמה הבין לאומית, הפועלים בדרך אלימה כנגד מדינה או מדינות, הפכו להיות הסיכון חדש לביטחון הלאומי והבינלאומי. המלחמה החדשה הזאת נמשכת כל הזמן, ודורשת ממדינות ריבוניות ללמוד חוקי לחימה חדשים, שיטות ואסטרטגיות כנגד איום החדש. חוסר המוכנות לאיום חדש גורם לכישלונות של מדינות המערב.

אחת הדוגמאות הבולטות לכך היא הלחימה של ארצות הברית, עם קואליציית מדינות NATO, במזרח התיכון במהלך במאה ה-21 בכלל, ובאפגניסטן בפרט.

המלחמה נמשכה כ-13 שנה וללא תוצאות חיוביות לארה"ב. ניתן לראות את זירת הלחימה באפגניסטן, כמודל לחימה מודרנית –מלחמה אסימטרית של איחוד בין- לאומי של מדינות (בהובלה אמריקאית), נגד ארגוני טרור. התנגשות ציוויליזציות, אסטרטגיות ואידאולוגיות שונות- תפיסה הדמוקרטית-קפיטליסטית נגד אידאולוגיה שמרנית-דתית, מלחמת גרילה נגד צבא סדיר, וחוסר הצלחה של מדינות הקואליציה כנגד ארגוני טרור.

מדיניות, אסטרטגיה ויעדים קשורים זה בזה קשר בל יינתק. המדיניות מבטיחה שהאסטרטגיה מבקשת להשיג מטרות ראויות, בעוד האסטרטגיה מידעת את המדיניות על אומנות האפשרי (Yarger, 2006, p. 7). האסטרטגיה היא משנית למדיניות. עם זאת, פיתוחה של אסטרטגיה הופכת את המדיניות למודעת; המדיניות חייבת להתאים את עצמה למציאויות של הסביבה ולמגבלות הכוח (Yarger, 2006, p. 66). אסטרטגיה היא כולה נוגעת לכיצד המנהיגות תשתמש בעוצמה הזמינה למדינה על מנת להפעיל שליטה על מערך של נסיבות ומיקומים גיאוגרפיים, על מנת להשיג יעדים אשר תומכים באינטרסים של המדינה (Yarger, 2006, p. 6). האסטרטגיה מכוונת את העוצמה, אשר אז משמשת להשגת יעדים מוגדרים היטב באמצעות כפייה או שכנוע. יעדים הם מטרות נבחרות, אשר מובילים להשגה של מצב הסיום הרצוי.

שנים לאחר שממשל בוש יצא למלחמה באפגניסטן וממשל אובמה ירש את המלחמה מקודמו, המלחמה באפגניסטן נמשכה ונאלצה להתמודד עם עימות גדולה בקרב הקונגרס והעם האמריקאי. בראייתם, הם היו במלחמה באפגניסטן יותר זמן מכל מלחמה אחרת בהיסטוריה האמריקנית הארוכה, והיא עלתה למשלמי-המסים מיליארדים רבים של דולרים. המלחמה באפגניסטן לא נתנה סימנים ברורים של הצלחה, או של התוצאה לה הציבור האמריקאי קיווה כשהוא יצא אליה. ישנם ספקות רבים בנוגע ליכולתם של הכוחות האפגניים לבצע בעצמם מבצעים צבאיים ולשמור על ביטחון המדינה בכוחות עצמם. האשמות של שחיתות של המשטר הנוכחי הן נפוצות. המשך מימון המלחמה באקלים כלכלי של משאבים ותקציבים מוגבלים נראה לא בר קיימא. מבחינות רבות, הציבור האמריקאי רואה במלחמה באפגניסטן כישלון (Chandrasekaran, 2012).

לדעתי, על בסיס חקירת המקרה של המלחמה האמריקאית באפגניסטן, ניתן יהיה לבחון את אופן הלחימה המודרנית בכלל – מלחמה גלובלית בין לאומית, המתנהלת ללא גבולות, עם "כללי משחק" שונים בין הצדדים, אסטרטגיות ויעילותן של כל צד, תרומתן של מרכיבים המשפיעים על זירת הלחימה המודרנית – כמו תקשורת ודעת הקהל, מרכיב הכלכלי ופוליטי מודרני, מלחמת מידע ועוד.

אני רואה את הנושא כאקטואלי וחשוב למחקר, וזאת במיוחד לאור השתנותו של המזרח התיכון (והעולם כולו) בהשפעת מלחמות מתחילת המאה ה-21 (אשר נמשכות עד עכשיו) באזור, שינוי יחסי כוחות ואיזון שהיה קודם, הגירה המונית לאירופה והשפעתה העכשווית ועתידית ומלחמת טרור. הלא פוסקת.

השערת המחקר

אני אשער, כי הסיבות המרכזיות לכישלון של ארצות הברית באפגניסטן, היו היעדר תכנון מספק של האופן בו אפגניסטן תיבנה מחדש לאחר הפלת משטר הטאליבן בה, חוסר היכרות עם הארץ, התרבות והאוכלוסייה האפגנית והסטת עיקר המשאבים האמריקאים למלחמה שהתנהלה באותה עת בעיראק. כל אלה מנעו מארצות הברית את הגשמת האינטרסים החיוניים שלה באפגניסטן.

לאחר 13 שנה של לחימת ארצות הברית באפגניסטן, ובמחיר של אלפי חיילים הרוגים ומיליארדים רבים אשר הושקעו במלחמה – לא הושגו תוצאות משמעותיות.

שאלות המחקר

1. מה היו האינטרסים האמריקאים, בגינם יצאה ארצות הברית למלחמה באפגניסטן?
2. כיצד התכנון מראש, או היעדר התכנון של הפלת המשטר האפגני ובניית המדינה מחדש, השפיע על מהלך המלחמה?
3. עד כמה הכירו מקבלי ההחלטות ויועציהם את התרבות, הארץ והאוכלוסייה באפגניסטן, וכיצד זה השפיע על ההחלטות שהם קיבלו?
4. כיצד המלחמה בעיראק, שהתנהלה באותו הזמן, השפיעה על מהלך המלחמה באפגניסטן?
5. מה היה משקל הגדרת מטרות המדיניות של הממשל האמריקאי, בכישלון באפגניסטן?